

DOKTORENS BORD

DET SMARTE HJEMFRA TEKNOLOGISKE VISIONER TIL DEN LEVEDE HVERDAG

LINE KRYGER AAGAARD

Ph.d.-afhandlingen „Resisting or embracing the smart home? From industry visions to everyday life“ (2022) er en undersøgelse af, hvordan hverdagslivet, sociale praksisser og (køns)roller ændrer sig, når taleassistenten, robotstøvsugeren og øvrige „smart home“-teknologier (SHT) flytter ind. SHT er i hastig udbredelse, særligt i danske hjem, som er afhandlingens empiriske fokus. Teknologien skaber imidlertid ikke blot materielle ændringer, men er også med til at omdefinere husarbejde og samværsformer: selve hjemmets praksisser og socialitet.

Afhandlingen præsenterer en empirisk undersøgelse af, hvordan SHT indgår i og påvirker hjemmets univers, og bygger på feltarbejde hos og interviews med 15 husstande. Derudover inkluderer afhandlingen perspektiver fra SHT-industrien baseret på interviews med 11 teknologiudviklere fra forskellige virksomheder. Teknologiudviklernes visioner for det smarte hjem centrerer sig om lettilgængelig automatisering, øget komfort og et minimum af interaktion og færdigheder fra „brugerens“ side. Afhandlingen viser imidlertid, at disse visioner har en række problematiske implikationer, da usynliggjort automatisering kan afkoble mennesker fra deres eget forbrug, og at øgede komfortstandarder kan normalisere stigninger i energi-, strøm- og ressourceanvendelse. Ved at sammenholde det professionelle perspektiv med det levede hverdagsliv viser afhandlingen, hvordan teknologiske visioner om friktionsløs automatisering og universel komfort ligger langt fra det levede liv med SHT. Det kræver arbejde, kompetencer og vilje at opbygge det „smarte hjem“, og medlemmer af den enkelte husstand har oftest vidt forskellige forudsætninger for og interesse i teknologierne.

Med en praksisteoretisk tilgang viser afhandlingen, hvordan teknologierne på forskellig vis indgår i informanternes hverdagspraksis med implikationer for kontrol, kønsroller og magtforhold. Den praksisteoretiske tilgang har fokus på udførelsen af konkrete aktiviteter, herunder hvordan materialiteten indgår i

disse, men også hvilke kompetencer der kræves, og hvilken mening, motivation og interesse der indgår i udførelsen af hverdagspraksisser. Kompetencer og interesse for SHT varierer i høj grad i den enkelte husstand. For nogle er det en stor fornøjelse at styre og kontrollere teknologien (tilfældet blandt mandlige informanter i afhandlingen), mens andre husstandsmedlemmer udviser større skepsis og i visse tilfælde undlader at interagere med de nye teknologier (tilfældet blandt kvindelige informanter). Eksempelvis fortalte parret Nadia og Erik (pseudonymer) om, hvordan Nadia snarere end at styre teknologierne selv foretrak, at Erik stod for det:

N: [...] jeg gør det ikke selv [styrer det smarte lys], så siger jeg, 'Erik, fix lige lyset, eller skift farve på lamperne, eller skru op for', altså på den måde. Hvor at det kunne jeg jo lige så godt selv have gjort, men ... Jeg har et eller andet med, ja, at det er dit [Eriks]. Ligesom med, altså når jeg siger, 'sluk musikken', hvor jeg bare selv kunne have sagt – altså jeg skulle putte ét ord mere på ['Google' for at aktivere stemmestyringen], så havde det gjort det. Der, ja ... lægger jeg det over på dig, alt det der fancy.

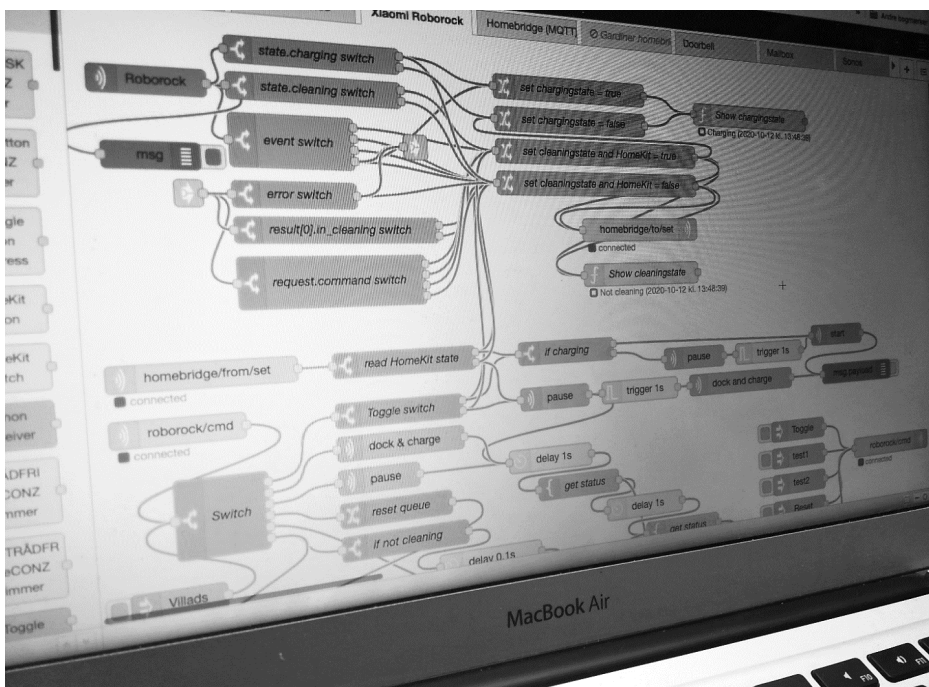
E: Det, jeg har sat i gang, det kan jeg få lov til at styre selv.

N: Ja. lige præcis.

Det at gøre hjemmet „smart“ med SHT indebærer ikke blot at anskaffe sig teknologierne, men også nye opgaver i hjemmet i form af installation, programmering, monitorering og vedligeholdelse. Blandt de undersøgte husstande var SHT oftest flyttet ind på mandens initiativ (hvilket er en generel tendens, også i andre lande, som eksisterende forskning viser), og det „digitale husarbejde“ forekommer i høj grad at være et mandligt felt. En sådan skævhed kan forstærke eksisterende kønsroller og arbejdsdelinger i forhold til en opdeling mellem traditionelt husholdningsarbejde som værende kvinders ansvar og teknisk kontrol som værende mænds. I relation til dette peger tidligere studier på, at det digitale husarbejde kan anskues som et domæne af maskuliniseret techarbejde, som afhandlingen ligeledes bekræfter. Dog nuancerer afhandlingen disse traditionelle kønsroller ved at vise, at SHT og digitalt husarbejde også giver anledning til kreative indretningspraksisser, planlægning og omsorg for øvrige husstandsmedlemmer. Således ses traditionelle kønsroller ikke blot reproduceret, men også ændret, når mænd engagerer sig i hjemlige praksisser, der tidligere har været tilskrevet feminine værdier.

Afhandlingen rejser spørgsmålet om, hvorvidt det digitale husarbejde skal ses som et styrket husholdningsengagement eller snarere som et nyt hobbyfænomen, der udtrykker sig i teknologisk kontrol og øget (digital) ulighed. Digitaliseringen af samfundet er pågået længe, men SHT fremstår ikke desto mindre som et radikalt eksempel ved at omslutte det rum, som af mange opfattes som

det mest private og intime, nemlig hjemmet. SHT og digitalt husarbejde afstedkommer et nyt kapitel i hjemmets univers, dels ved at introducere nye funktioner og praksisser (stemmestyrede apparater, automatisering af varme, lys m.v.), dels ved at fremskynde betydningen af digitale kompetencer og teknologisk engagement i særdeleshed. Digitale kompetencer og engagement er nemlig afgørende i forhold til at kunne kontrollere, mestre og forstå de processer, som teknologien fordrer. Afhandlingen viser, at det særligt er mænd, som praktiserer „digitaliseret hjemlighed“, og i dette reproduceres, men også skabes nye rammer for kønsperformativitet på dynamisk vis. Samtidig kan det, at andre medlemmer af husstanden (ofte kvinder) afholder sig fra eller ikke inddrages i det digitale husarbejde, manifestere sig i øget (digital) ulighed, magtforskydninger og påvirke fordelingen af øvrigt husarbejde i hjemmet. Afhandlingen bidrager således til en aktuell samfundsdebat om betydningen af den stadigt større digitalisering af hverdagen ved at vise, at teknologien langtfra er neutral, men i høj grad påvirker hjemmet, herunder dets praksisser, roller og sociale dynamikker.

Digitalt husarbejde. En informant programmerer „flows“ for sine „smart home“-teknologier. (Foto taget af forfatteren).

Note

Forsvar 29. november 2022. Institut for Byggeri, By og Miljø, Aalborg Universitet København.

